

CONSIDERAȚII PRIVIND ACȚIUNILE MILITARE ALE ARMATEI III ROMÂNE ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL, CAMPANIE DIN EST, ÎN PERIOADA 17 SEPTEMBRIE – 18 NOIEMBRIE 1942, PREMERGĂTOARE

Valeriu Giuran

1. Studiarea cu minuțiozitate și cu exigența necesară a activităților militare efectuate, potrivit ordinelor primite de marile unități ale armatei române în cel de-al doilea război mondial campania dramatică din est, se impune stringent, pentru a se reda un plus de informații, structurate distinct pe faze , pentru perioade si zone în care au avut loc principalele confruntări.

Aceste cercetări, doar dacă sunt efectuate cu o întârziere de peste șase decenii de la consumarea evenimentelor la care se referea, indiferent de deznodământul acestora, sunt necesare pentru a se cunoaște în detaliu, pe baza documentelor militare proprii, a situațiilor extrem de dificile care au survenit pe câmpul de lupta, precum și a condițiilor în care au fost angajate în acțiune trupele noastre.

2. Amploarea potențialului uman, precum si abundența materialului de război folosite de marile puteri angajate în conflict, în diverse zone, perioade precum si situații generate în timp si spațiu, corelată cu dinamica imprimată diverselor activități, diversitatea, evoluția particularităților si implicațiilor luptelor care au avut loc în cel de-al doilea război mondial, campania din est, reprezintă o direcție de studiu încă insuficient tratată¹.

3. Prin adoptarea la 23 iulie 1942 de către Înaltul Comandant al Armatei Germane a DIRECTIVEI 45 s-a stabilit executarea simultană de acțiuni de luptă orientate spre două obiective, având valoare strategică; Stalingrad și Caucaz. Aceste obiective divergente au creat între cele două grupuri de armate angajate în executarea acestor operațiuni dificile, un gol uriaș în care se aflau forțe reduse (o singură mare unitate). Pe măsura extinderii frontului a avut loc o diminuare tot mai pronunțată a capacității ofensive de celor două grupuri de armate germane².

S-a remarcat că în mișcarea executată de trupele germane spre Stalingrad, cu cât acestea se apropiau mai mult de localitate, cu atât puterea lor de manevră

¹ Colonel dr. Alexandru Dușu, Între Wehrmacht și Armata Rosie. Relații de comandament române- germane și române-sovietice (1941-1945), Editura Enciclopedica, București, 2000; A.N.V.R., Veteranii pe drumul onoarei și jertfei, Vol. De la Stalingrad la Bătălia Moldovei, Editura Vasile Cârlova, București, 1997; Liddell Hart, Istoria celui de-al doilea Razboi Mondial, Copyright Lady Liddell Hart, 1970, (vol. I, II Ed. Orizonturi, Ed. Lider, București); Colonel dr. Alexandru Dușu, Flirica Dobre, Colonel (r.) dr. Leonida Loghin, Armata Română în al doilea razboi mondial (1942 -1945), Dictionar Enciclopedic, Editura Enciclopedică, București, 1999; Franz Halder, Jurnal (1939-1942), Editura Elit (f.a), Iași

² Mihail Vasile – Ozunu, Petre Otu, Înfrânți și uitați, Românii în bătălia de la Stalingrad „Mari bătălii ale celui de-al doilea razboi mondial”, Editura Ion Cristoiu S.A., București, 1999

devenea tot mai redusă „în timp ce frontul tot mai îngust favoriza deplasarea rapidă a rezervelor rusești”³).

Aceasta directivă „este apreciată de majoritatea comentatorilor drept o eroare decisivă”(…) ⁴.

Evident, planurile strategice potrivit cărora au acționat cele două Grupuri germane „A” și „B” au fost eronate și au dus la dezastrul înregistrat.

În vâltoarea acestor acțiuni de luptă dramatice au fost angajate în zona Cotul Donului, forțele Armatei III Române, cărora le-a fost încredințată o misiune de apărare de-a dreptul imposibilă în raport de disponibilități și de condițiile specifice. S-ar putea considera pe drept o misiune Sinucigașă⁵.

4. Pentru cele două tabere care s-au înfruntat la Stalingrad, operația a cunoscut două perioade (faze) distincte. „Pentru germani și aliații lor, prima perioadă (17 iulie – 18 noiembrie 1942) a corespuns ofensivei, iar cea de-a doua (19 noiembrie 1942 – 2 februarie 1945) a apărării, în timp ce pentru sovietici lucrurile au stat invers”⁶.

5. În anul 1942, până la data de 17 septembrie 1942, ARMATA III ROMÂNĂ (A. III R.) comandată de generalul PETRE DUMITRESCU a participat la o succesiune de activități militare, îndeplinind misiuni de luptă frecvent extrem de dificile, care au impus eforturi sporite, fapt care a contribuit la diminuarea accentuată a potențialului său⁷. A avut la dispoziție doar o parte din forțele sale, ca urmare a unor structurări impuse de Comandamentul de care a aparținut.

6. La data de 15 septembrie 1942, A. III R., a fost scoasă din subordinea ARMATEI 17 GERMANE și a fost deplasată spre frontul din Cotul Donului fiind trecută „în subordinea Grupului de armată „B” „comandat de generalul Maximilian von Weiche”⁸.

S-a menționat că „intrarea în dispozitiv pe Don a forțelor ce au compus Armata 3 s-a făcut între 12 septembrie și 1 noiembrie 1942”⁹, iar „luarea în primire a misiunii” a fost făcută „în mod treptat”¹⁰.

7. De precizat că „în ansamblul grupului de armate, frontul Armatei 3 are o importanță capitală. Direcția Serafimovici – Rostov reprezenta linia operativă cea mai sensibilă pentru întreg grupul de armate și pentru întregul front de sud,

³ Liddell Hart, op. cit. Vol I, p.337

⁴ Adrian Pande, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, Românii la Stalingrad. Prima carte românească despre Bătălia Stalingradului. Versiunea românească asupra tragediei din Cotul Donului și Stepa Calmuca, Editura Militară, București, 1992, p. 10

⁵ Ibidem, p. 3

⁶ Mihail Vasile- Ozunu, Petre Otu, op. cit., p.87

⁷ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, Statul Major General (ic. continuare; A.M.A p.N., S.M.G.), fond 3, dos. nr. 110

⁸ Ibidem

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

deoarece o pătrundere pe această direcție duce succesiv la izolarea forțelor germano – române angajate la est și sud de Don”(…)”¹¹.

De remarcat că în zona Serafimovici inamicul a dispus de „un vast cap de pod, la sud de Don, pe o lărgime de 70 km și o adâncime de 5 – 25 km”, „o bună bază de plecare cu numeroase organizațiuni și observatoare”¹². Având „zone acoperite (păduri, localități, viroage adânci) unde se pot concentra efective și mijloace importante”¹³ precum și „calea ferată Rakova – Elanskoia care este în funcțiune până în valea Medvedița”¹⁴.

De remarcat faptul că „în dimineața de 8 noiembrie, armata a înaintat Grupului Armate „B” și M.C.G român o sinteză a situației”¹⁵ Se raporta în concluzie că „Armata 3 nu se găsește în condițiuni bune pentru înfrângerea unui atac mult superior, sprijinit de numeroase blindate”¹⁶.

8. Fâșia de apărare ce a fost încredințată A. III R. a avut o dezvoltare frontală de 148 km (Corpul 1 Armată 35 km, Corpul 2 Armată 35 km, Corpul 4 Armată 37 km, iar Corpul 5 Armată 41 km). Aceste fronturi de apărare erau mari în multe cazuri, fiind asigurată doar o supraveghere, în timp ce rezervele erau reduse.¹⁷

9. Se remarcă pierderile care au fost suferite „în toate acțiunile ce au avut loc până la 18 noiembrie (1942), care s-au ridicat pe întreaga armată la 336 ofițeri, 211 subofițeri și 12607 trupa din care 2500 morți și 8500 răniți”¹⁸. Pierderile cele mai mari au fost suferite de Divizia 13 Infanterie (aproape 4000 de oameni), de Divizia 5 Infanterie (2780 oameni) și de Divizia 14 Infanterie (2128 oameni).¹⁹

Trebuie menționată situația critică în care s-au aflat Divizia 13 Infanterie care a fost atacată de 32 ori în decurs de 62 zile „forța ei combativă fiind la 19 noiembrie redusă cu 36 %, iar Divizia 14 Infanterie în timp de 40 zile a fost atacată de 17 ori, capacitatea de luptă fiindu-i afectată cu 25 %”²⁰.

10. Evident condițiile în care trebuie asigurată apărarea zonei încredințate A. III R. erau total defavorabile pentru trupele noastre. În situația dată, „apărarea Armatei Române se caracteriza printr-un dispozitiv liniar, cu densitate mică și fără adâncime, fără lucrări genistice dezvoltate. Armata nu avea suficiente mijloace blindate, de artilerie grea antitanc și antiaeriene. O problema alarmantă era aceea că nu s-au putut asigura stocurile necesare de muniții, carburanți, prioritatea transporturilor aparținând trupelor germane. Comunicațiile în zonă erau puține,

¹¹ Adrian Pandea, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, op. cit., p.1

¹² Ibidem

¹³ Ibidem

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Mihail Vasile-Ozunu, Petre Otu, op. cit., p.119

¹⁸ Adrian Pandea, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, op. cit., p.218

¹⁹ Mihail Vasile- Ozunu, Petre Otu, op. cit., p.120

²⁰ A.N.V.R., Veteranii pe drumul onoarei și jertfei, Vol. De la Stalingrad la Bătălia Moldovei, Editura Vasile Cârlova, București, 1997, p.20

impracticabile pe timp ploios sau dezgheț, cu poduri și podețe șubrete”.²¹ S-a precizat că „liniile de permanente de transmisiuni erau reduse și orientate neconvenabil”.²² Trupele noastre „erau obosite din cauză că n-au putut fi schimbate periodic din linia întâi. La aceasta s-a adăugat oboseala marșurilor lungi, frigul datorită lipsei echipamentului de iarnă, care n-a putut fi transportat la timp și o hrană insuficientă”.²³

11. Luptele din perioada premergătoare marii confruntări din Cotul Donului au fost pentru trupele A. III R., dificile și au impus eforturi sporite ținând cont de ansamblul condițiilor defavorabile în care au avut loc.

În acest interval de timp atacurile executate de inamic au devenit „din ce în ce mai puternice”.²⁴

12. Rețin atenția în mod deosebit unele consemnări făcute în JURNALUL DE OPERAȚII al A. III R., la diferite date.

Astfel:

1 octombrie 1942

(...) „Pe frontul Corpului 5 Armata, inamicul a acționat prin trageri de artilerie și aruncătoare” (...).²⁵

2 octombrie 1942

(...) „Aviația inamică, valuri (total 50 avioane) a bombardat puternic Morozovskaya în cursul nopții de 1 / 2 x 1942, provocând pierderi serioase” (...).²⁶

5 octombrie 1942

(...) „Frontul fiecărei divizii este de cca 20 km, din care cauză nici diviziile, nici Corpurile de armată nu pot dispune de rezerve eşalonate în adâncime” (...).

(...) „Aviația inamică foarte activă a mitraliat trupele din linia 1 și a executat recunoașteri deasupra dispozitivului și spatelui M.U. de pe front” (...)

(...) „Forțele destinate apărării raportate la mărimea sectoarelor sunt categoric insuficiente pentru a putea face fața unor atacuri importante inamice. Dispozitivul este linear” (...).²⁷

7 octombrie 1942

(...) „Unitățile Armatei au fost introduse pe front pe măsura sosirii lor, în sectoare ce depășesc capacitatea lor nominală de luptă, în fața unui inamic din zi în zi mai agresiv și mai puternic, fără a se aștepta sosirea de rezerve” (...).

(...) „Armata apreciază față de numărul redus de batalioane al diviziilor sale, că lipsite total de rezerve și cu o densitate slabă în front, nu va putea apăra în bune condițiuni frontul ce i s-a încredințat

Comandantul Armatei

²¹ Ibidem

²² Ibidem

²³ Ibidem

²⁴ Mihail Vasile- Ozunu, Petre Otu, op. cit., p.115

²⁵ Arhivele Ministerului Apărării Naționale, Statul Major General fond 3, dos. nr. 109, f. 8

²⁶ Ibidem, f. 10

²⁷ Ibidem, f. 17

General de Armata / ss./ P. Dumitrescu”²⁸.

9 octombrie 1942

(...) „Inamicul a continuat să fie agresiv pe mai multe direcțiuni pe întregul front al C. 5 A. Unele atacuri au fost însoțite și de tancuri”(…)”²⁹.

12 octombrie 1942

(...) „Inamicul a desfășurat pe timpul nopții o activitate obișnuită de foc de artilerie și infanterie. În schimb aviația sa a fost foarte activă, bombardând foarte puternic localitățile de pe Valea Zariza și Zuska, unde a pricinuit pierderi în oameni și cai” (...)”³⁰

13 octombrie 1942

(...) „Inamicul face eforturi pentru lărgirea capului de pe pod de la S. V. Serafimovitsch” (...)”³¹

14 octombrie 1942

(...) „Inamicul întreține o vie activitate atât pe timpul nopții, cât și în cursul zilei” (...)”³²

16 octombrie 1942

(...) „Pe front au loc acțiuni importante de ambele părți ce dau lupte grele pentru cucerirea și păstrarea unor observatoare importante / cota 220 în sect. Div. 14 Inf. și mamelonul cu curba închisă de la 2 m sud de cota 210,1 din sectorul Div. 5 Inf. / Inamicul ataca cu înverșunare cota 220,0 pe care reușește să o cucerească, dar după câteva ceasuri este reluată de Divizia k4 Infanterie printr-un contraatac. Aviația inamică neobișnuit de activă a executat în timpul nopții bombardamente masive în sectorul Diviziei 5 Infanterie, iar pe timpul zilei a continuat să fie agresivă, provocând pierderi mari. Pe restul frontului Armatei trageri de artilerie și aruncătoare.”³³

18 octombrie 1942

(...) „Inamicul a executat câteva incursiuni care, însă, au fost respinse”(…)”³⁴

19 octombrie 1942

(...) „Se pare că inamicul se găsește în faza execuției unor operațiuni de angajare pentru a verifica continuitatea și rezistența frontului nostru” (...). Atacurile inamice au fost respinse (...)”³⁵

20 octombrie 1942

(...) „Inamicul încearcă un atac puternic în sectorul C.I.A.” (...)”³⁶

²⁸ Ibidem, f. 23

²⁹ Ibidem, f. 27

³⁰ Ibidem, f. 48

³¹ Ibidem, f. 50

³² Ibidem, f. 53

³³ Ibidem, f. 57

³⁴ Ibidem, f. 65

³⁵ Ibidem, f. 67

³⁶ Ibidem, f. 70

21 octombrie 1942

(...) „Pe front au avut loc acțiuni de patrulare și atacuri locale. Aceste atacuri au o intensitate mai mare în sectoarele Diviziilor 14 și 5 Infanterie. Inamicul a reușit să cucerească din nou cota 220,0. Au apărut tunuri de salvă” Katiușa „pe frontul Diviziilor 14 și 5 Infanterie” (...) ³⁷

22 octombrie 1942

(...) „Aviația inamică a acționat numai în sectorul Corpului 4 Armata mitraliind trupele din linia întâi” (...) ³⁸

24 octombrie 1942

(...) „Inamicul ataca puternic, începând din zorile zilei în sectoarele Corpurilor 5 și 4 Armata” (...) ³⁹

26 octombrie 1942

(...) „Pe frontul Armatei au avut loc acțiuni importante” (...) ⁴⁰

27 octombrie 1942

(...) „Vie activitate pe frontul Corpului 4 Armată. Inamicul a reacționat foarte puternic” (...) ⁴¹

28 octombrie 1942

(...) „Inamicul desfășoară o activitate intensă pe aproape întreg frontul Armatei” (...) ⁴²

29 octombrie 1942

(...) „Inamicul se menține agresiv, în special în sectorul Diviziei 13 Inf. / cota 154,7 / și în sectorul Diviziunii 9 Inf. / cota 228,0 /, executând mai multe incursiuni și atacuri locale. Toate aceste atacuri au fost respinse.” (...) ⁴³

30 octombrie 1942

(...) „Aviația inamică a fost foarte activă, bombardând și mitraliind trupele din linia I și mai multe sate din spatele frontului.” (...) ⁴⁴

1 noiembrie 1942

(...) „Pe front au avut loc de ambele părți mai multe incursiuni.” (...) ⁴⁵

2 noiembrie 1942

(...) „Inamicul devine mai agresiv decât în ultimele zile. Pe front au avut loc acțiuni locale care însă au fost respinse” (...) ⁴⁶

4 noiembrie 1942

³⁷ Ibidem, f. 71

³⁸ Ibidem, f. 74

³⁹ Ibidem, f. 79

⁴⁰ Ibidem, f. 83

⁴¹ Ibidem, f. 86

⁴² Ibidem, f. 88

⁴³ Ibidem, f. 90

⁴⁴ Ibidem, f. 92

⁴⁵ Ibidem, f. 96

⁴⁶ Ibidem, f. 99

(...) „Inamicul a executat mai multe acțiuni local, cu intensitate mai mare în sectoarele Diviziilor 9, 5 și 13 Infanterie” (...) ⁴⁷

5 noiembrie 1942

(...) „Inamicul este mai activ în sectorul Diviziei 5 Infanterie, unde a executat trei atacuri succesive. Toate aceste atacuri au fost respinse” (...) ⁴⁸

6 noiembrie 1942

(...) „Inamicul a desfășurat o activitate mai importantă decât de obicei”.

(...) „Aviația inamică, activă, a executat zboruri de recunoaștere la înălțime mare / 4000 – 5000 m /.”

(...) „O.K.H. trimite ORDINUL Nr. 2 al Fuhrerului, cu mențiunea că după aducerea la cunoștință să se distrugă.”

„Se redă mai jos în întregime:

Fuhrerul Adolf Hitler”

Secret

Către

ARMATA 3 ROMANA

Ordinul Fuhrerului Nr. 2

La 6 noiembrie se va aduce la cunoștință tuturor ofițerilor, subofițerilor și trupei.

După declarațiile unanime ale prizonierilor, trebuie să socotim că, cu ocazia aniversării revoluției rusești la 7 XI sau imediat după aceasta, vor avea loc atacuri mai mari ale Rușilor / declarații ale prizonierilor de pe întregul front oriental /.

Aștept ca fiecare ofițer, subofițer și ostaș să-și apere locul pe care se găsește, conform ordinelor limpezi și fără echivoc date de mine, ca un ostaș viteaz punându-și în joc viața sa, credincios jurământului către drapelul său până la urmă și să nu cedeze nici un pas înapoi.

O cedare a unei părți din poziție sau o retragere sau o repliere costa după experiențele de până acum, pe trupa, mult mai mult sânge decât o apărare îndârjită necondiționată în pozițiile amenajate.

Aștept ca fiecare șef / comandant / să pună în mișcare toate mijloacele pentru ca să tină ridicat în cel mai înalt grad în conformitate cu ordinele date de mine, puterea de luptă, instaneitatea intervenției în luptă a unităților ce-i sunt încredințate / unități și trupe ce-i sunt subordonate / și să treacă imediat la contraatac cu rezervele sale ținute aproape, dacă aceasta este necesar.

În acest caz, niciodată rușii nu vor reuși să străpungă sau să împingă frontul nostru din Est, vor avea din nou pierderi imense și vor sângera până la sfârșitul forțelor lor

„Fuhrerul Adolf Hitler” (...) ⁴⁹

⁴⁷ Ibidem, f. 104

⁴⁸ Ibidem, f. 105

⁴⁹ Ibidem, f. 109

7 noiembrie 1942

(...) „În spatele frontului se observă la inamic o activitate deosebită și aceasta în special în fața sectoarelor Corpurilor 2 și 4 Armată. Un atac inamic, însoțit de care de luptă, pe aceste direcții pare iminent.

Armata urmărește îndeaproape mișcările inamicului. Își apropie rezervele și își concentrează mijloacele anticar.” (...) ⁵⁰

8 noiembrie 1942

(...) „Aviația noastră a avut o activitate foarte intensă.”(...)

(...) „Armata urmărește mișcările importante ale inamicului stânjenindu-i activitatea prin bombardamentele executate de către aviația de luptă proprie”(...) ⁵¹

9 noiembrie 1942

(...) „Toate informațiunile duc la concluzia că inamicul a concentrat la dreapta Armatei, spre Kletskaia nord Stavro Kletskh un important grup de forțe.”(...) ⁵²

10 noiembrie 1942

(...) „La flancul stâng al Armatei s-a observat la inamic înlocuiri și regroupări de unități.”(...) ⁵³

11 noiembrie 1942

(...) „Inamicul a fost agresiv. Acesta a executat mai multe atacuri locale care însă au fost resimțite, unele chiar prin lupta cu grenada”(...)

Armata se ocupă în special de consolidarea a arării contra carelor de luptă inamice (...) ⁵⁴

12 noiembrie 1942

(...) „S-a observat în fața Diviziei Infanterie o activitate de transport și depozitare de materiale foarte mare.

Aviația inamică a fost foarte activă.”(...) ⁵⁵

13 noiembrie 1942

(...) „Inamicul menține o atitudine agresivă.”(...)

„Aviația inamică a fost foarte activă bombardând și mitraliind, cu circa 30 avioane regiunea Platanoff și cu 11 avioane regiunea Gromki. De asemenea, a executat recunoașteri în spatele frontului și a bombardat puternic sectorul Diviziei 5 Infanterie, Aviația de vânătoare inamică a acționat în sectorul Klatskaia – Despopinskaja în formațiuni de 3- 5 avioane, mitraliind trupele din linia 1.”(...) ⁵⁶

14 noiembrie 1942

⁵⁰ Ibidem. f. 112

⁵¹ Ibidem. f. 115

⁵² Ibidem. f. 117

⁵³ Ibidem. f. 120

⁵⁴ Ibidem. f. 122

⁵⁵ Ibidem. f. 126

⁵⁶ Ibidem. f. 129

(...) „Pe front au loc acțiuni importante. Inamicul devine din ce în ce mai agresiv”

(...) „Aviația inamică a fost foarte activă, bombardând trupele din linia 1 și localitățile din spatele frontului.”

(...) „În fața sectorului Corpului 2 urmată de apărarea A.C.A. inamică este așa de puternică, încât se poate trece prin ea foarte greu și uneori cu pierderi. Prezenta A.C.A. în această zonă devine suspectă și simptomatică.”(...) ⁵⁷

15 noiembrie 1942

(...) „Inamicul se menține agresiv pe aproape întreg frontul Armatei. Se pare că este în faza executării unor preliminarii ofensive.”(...) ⁵⁸

16 noiembrie 1942

(...) „Inamicul continuă să fie agresiv. Pregătirile sale pentru acțiuni de mai mare amploare, devin din ce în ce mai evidente. Inamicul execută mai multe atacuri locale în sectorul Corpurilor 2 și 5 Armată, care însă au fost respinse. Aviația inamică, foarte activă a bombardat mai multe localități din spatele frontului.”(...) ⁵⁹

17 noiembrie 1942

(...) „Inamicul încearcă să ocupe mai multe puncte dominante și baze de plecare.”(...) ⁶⁰

18 noiembrie 1942

(...) „Se pare că pregătirile de atac ale inamicului sunt complet terminate. Inamicul execută pe tot frontul Armatei mai multe incursiuni, iar în sectorul Corpului 2 Armată face o angajare puternică, atacând cu forțe importante.”(...) ⁶¹

19 noiembrie 1942

(...) „Ofensiva Rusă a cărei pregătire are cunoscută deja cu mult timp, a ponit în zorii zilei pe întreg frontul Armatei, mai puțin zona Corpului 1 Armată.”(...) ⁶²

Cele 36 de extrase din JURNALUL DE OPERAȚII al A. III R. Din perioada 1 octombrie – 18 noiembrie 1942 evidențiază clar situația operativă în care au acționat forțele acestei mari unități în perioada premergătoare marii ofensive Rusești din Cotelul Donului (declanșată la 19 noiembrie 1942).

Prin consemnări concise și precise se evidențiază dificultățile pe care a trebuit să le înfrunte trupele A. III R.

Sunt notabile măsurile luate pentru organizarea apărării în zona atribuită și în condițiile existente, intensificarea activităților pentru creșterea capacităților de luptă a trupelor, organizarea unei supravegheri atente ale adversarului și semnalarea operativă a modificărilor survenite în creșterea potențialului agresiv al acestuia.

⁵⁷ Ibidem, f. 131

⁵⁸ Ibidem, f. 133

⁵⁹ Ibidem, f. 139

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ Ibidem, f. 142

⁶² Ibidem, f. 146

Este relevantă menționarea repetată a insuficienței forțelor aflate în subordinea A. III R., în raport cu mărimea și importanța zonei atribuită pentru apărare, precum și lipsa unor lucrări genistice sistematice și temeinic pregătite în adâncime.

De asemenea, reține atenția menționarea deținerii de către inamic a două importante capete de pod la sud de Don, pe direcțiile vulnerabile ale Armatei noastre. Repetatele demersuri făcute pentru declanșarea unor acțiuni în vederea lichidării acestor capete de pod care amenințau pozițiile noastre, nu au fost luate în considerare de către Comandamentul German.

Se remarcă în mod deosebit ORDINUL Nr. 2 al Fuhrerului adresat direct A. III R. Prin care se precizează iminenta unui atac din partea inamicului și necesitatea asigurării unei apărări ferme, neclintită, pe pozițiile de luptă destinate apărării de către trupele noastre.

Acest ordin, în afara faptului că evidențiază cunoașterea că inamicul intenționează declanșarea unei acțiuni ofensive importante în zonă, nu asigură aducerea unor rezerve pentru intervenție în caz de necesitate și în același timp, anulează capacitatea de manevră a M.U. din armata noastră, și dându-le un simplu rol de gard viu de apărare neclintită.

Ca urmare, în condițiile lipsei unor lucrări genistice temeinic pregătite și dotate cu armamentul anticar necesar (tunuri anticar de calibru mare) în dispozitivul linear de apărare adoptat de A. III R., trupele prin imobilizare pe poziții erau destinate nimicirii în cazul în care erau atacate de puternice forțe inamice, având la dispoziție importante formații de blindate.

Cu toate eforturile depuse de comandamentele noastre nu s-a putut asigura o susținere a cerințelor trupelor A. III R. Și nici o amplificare a rezervelor.

Cercetarea sistematică a perioadei 17 septembrie 1942-18 noiembrie 1942, preliminară ofensivei inamicului din Cotul Donului, permite evidențierea condițiilor în care s-a asigurat defensiva de pe Don, evidențiind în mod clar un deznodământ defavorabil pentru trupele noastre aflate într-o situație de totală inferioritate.

**CONSIDERATION SUR LES ACTIONS MILITAIRES DE L'ARME III
ROUMAINE PENDANT LA DEUXIEME GUERRE MONDIALE, CAMPAGNE
DE L'EST DE PERIODE 17 SEPTEMBRE – 18 NOVEMBRE 1942,
AVANT DE LA BATAILLE DE LA BOUCLE DE DON**

Résumé

On fait une presentation synthetique et chronologique des principaux activites qui ont ete effectues par l'Armee III Roumaine pendant la Deuxieme Guerre Mondial, Campagne de l'Est, en periode 17 septembre – 18 novembre 1942, avant de la Bataille de la Bucle de Don.